

שהשור חייב בו פסולי המוקדשין¹ מה שאין כן בבור –

For an ox is liable for unfit sacrifices; which is not the case by בור

OVERVIEW

שור over asked that the חומרא of ברייתא could have mentioned an additional שור; that if a שור killed a פסולי המוקדשין, the בעל השור is חייב; however if a שור fell into a בור and was killed, the בעל הבור is פטור. Our תוספות will explain why we cannot derive the פטור אדם פטור from the same source that we derive the פטור of פסולי המוקדשין בבור.

שור פסולי המוקדשין by a פטור is בור informs us of the source that תוספות

כדרשין² מוהמת יהיה לו³ מי שהמת שלו⁴ -

As we derive from the פסוק of והמת יהיה לו that the obligation of the בעל הבור to pay, is limited to cases **where the carcass belongs to him**; however by a שור פסולי המוקדשין, where the carcass must be buried and one cannot derive benefit from it, this is not considered פטור and the בעל הבור is פטור.

תוספות asks:

ואם תאמר למה לי שור ולא אדם תיפוק ליה מוהמת יהיה לו מי שהמת שלו -

And if you will say; why is the לימוד of שור ולא אדם necessary to teach us that the והמת יהיה לו is פטור if a person was killed in the בור? It can be derived from והמת יהיה לו; that the בעל הבור is liable only when the dead body belongs to him (to the ניזק).
- פטור באדם בבור should be

כדפטרין שור פסולי המוקדשין -

Just as we exempt בור from שור פסולי המוקדשין since the ניזק cannot derive any benefit from the נבילה, similarly if a person was killed, the בעל הבור should be פטור –

דמת אסור בהנאה דדרשין גזירה שוה שם שם מעגלה ערופה בפרק אין מעמידין (ע"ז כט, ב) -

Since it is prohibited to derive any benefit from a dead body, as we derive this through a גז"ש of the word שם which is written by מיתת מרים⁵, from the word שם which is written by an עגלה ערופה⁶, that just as an עגלה ערופה is אסור בהנאה (for it is considered קדשים) similarly the מת is also אסור בהנאה. The question remains why do we need the מיעוט of אדם when we could derive the פטור האדם בבור from והמת יהיה לו?

¹ A שור פסולי המוקדשין is a קרבן which received a מום rendering it unfit for the מזבח. If it is redeemed it can be eaten; however if it dies it must be buried and cannot be used to feed it to dogs, etc. See רש"י ד"ה שור.

² לקמן נא, א.

³ (בור המזיק) שמות [משפטים] כא, לד.

⁴ This is referring to the ניזק. The בעל הבור belongs to the ניזק and the ניזק pays the difference between the worth of the live animal and its carcass.

⁵ ותמת שם מרים (במדבר [חקת] כ, א).

⁶ וערפו שם את העגלה (דברים [שופטים] כא, ד).

anticipates a possible solution and rejects it:

ואי משום שהשער מותר כדאמרין בפרק קמא דערכין⁷ (דף ז,א) -

And if the reason why we need the שור ולא אדם is because the hair of a מת is permitted to be used, as the גמרא states in the first פרק of ערכין, therefore on account of the permissible hair we do consider it שלו; this cannot be! For -

הכי נמי שער שור פסולי המוקדשין מותר כדאמרין בבכורות פרק ג' (דף כה,א) -

The hair of the שור פסולי המוקדשין is also מותר as the גמרא states in the third פרק of מסכת בכורות -

ואפילו הכי כיון שעיקרו אסור חשיב אין המת שלו -

And nevertheless, since the main body of the שור פסולי המוקדשין is אסור, it is considered המת שלו. Similarly by a person it should also be considered why is the לימוד of שור ולא אדם necessary?!

answers:

ויש לומר דוהמת יהיה לו משתעי בשור⁸ ולא ממעטי מיניה אדם -

And one can say; that the פסוק of יהיה לו (from where we derive that there is a חיוב by בור only שלו), that is discussing a damage to a שור (the [previous] פסוק states חמור שור או חמור פסוק), and therefore we cannot exclude a person from that פסוק. We therefore need the לימוד of שור ולא אדם to exclude אדם from בור.

proves his point that אדם cannot be excluded from יהיה לו:

תדע מדפריך בפרק הפרה (לקמן נג,ב) ואיפוך אנא -

You know that this is so, since the גמרא asks in הפרה; 'and I will reverse it!'⁹

פירוש והמת יהיה לו דשור נדרוש למי שהמת שלו¹⁰ -

The meaning of שור המזיק is that the המת יהיה לו ואיפוך אנא should be interpreted to mean למי שהמת שלו (thereby excluding a שור המזיק from paying for a שור פסולי המוקדשין [and בור should be חייב for a שור פסולי המוקדשין]). This concludes the citation of that גמרא.

continues with his proof that if the פסוק is discussing a שור we cannot apply the מיעוט to an אדם:

והיכי מצי למימר הכי והא בשור משלם כופר ואף על פי שאין המת שלו -

And how could the גמרא attempt to say this (that the המת יהיה לו should

⁷ See שער שור פסהמ"ק and שער האדם concerning רש"ש and אמ"ה.

⁸ Seemingly תוספות asked that the word שור (from which we are ממעט אדם) is superfluous. It would seem therefore that in this answer when תוספות states that we are discussing שור he may be referring to חמור (from which we are ממעט כלים); to the exclusion of אדם who is not stated in the פסוק. See מהר"ם שי"ף and אמ"ה.

⁹ The תורה writes והמת יהיה לו twice, once by a (כא,לו) [משפטים] שמות שור, which teaches us that בעלים מטפלים (שור המזיק שור) and once by בור (שור פסולי המוקדשין) (the נבילה owns the נבילה and the מזיק pays for the difference between the live and dead שור). The גמרא there asks ואיפוך אנא let us reverse the two לימודים.

¹⁰ בעלים מטפלים בנבילה will teach us that בור והמת יהיה לו.

mean (אסור בהנאה); **but a שור pays** (if it killed a person) **and even though it is not** (no one may derive the הנאה from the dead person)! This paying of כופר should indicate that the דרשה of מי שהמת שלו does not apply by שור המזיק; how can the גמרא contemplate that מי שהמת שלו applies to שור המזיק.¹¹

אלא על כרחך לא חיישינן בהכי כדפרישית דאשור קאי -

Rather you are forced to say we are not concerned about this (that the השור בעל has to pay (כופר) **as I explained that** the מיעוט of מי שהמת שלו **applies only to the** שור whom we are discussing in the פסוק of והמת יהיה לו, and not to the אדם who is not included in that פסוק. The same applies to the והמת יהיה לו that is written by בור that we are referencing the [וחמור] שור of the פסוק, but not the אדם who is not mentioned. Therefore we need the לימוד of אדם to exclude אדם from בור.

והמת יהיה לו אדם from פטור the פטור offers an alternate solution why we do not derive the

ובלאו הכי לא קשיא מידי למאי דפרישית לעיל¹² דשור ולא אדם איצטריך -

And without this (פרק הפרה¹³ in גמרא) **there is no difficulty here at all** (why we cannot derive the פטור אדם בבור (והמת יהיה לו) **according to my previous explanation that** the לימוד of **שור ולא אדם is necessary** (not for a חורין, for we can derive this from 'וכו' אדם, but rather) for -

לעבד ולנכרי הקנוי לישראל שנפל לבור דהוא שרי בהנאה¹⁴ :

A slave and a gentile who is owned by a Jew who fell into a pit (he cannot be exempted on account of הבור since there is a monetary obligation not a כופר obligation and) he cannot be exempted from מי שהמת שלו, **for it is permitted to derive** הנאה from their dead bodies. The דרשה of אדם ולא שור teaches us that בור is פטור even by an 'וכו' עבד.

SUMMARY

The לימוד of מי שהמת שלו which teaches us והמת יהיה לו is referencing only the שור (וחמור) that is written in the פסוק but not the אדם.

THINKING IT OVER

What is the proof¹⁵ from the פרה in איפוך אנא? Perhaps the פסוק of והמת יהיה לו by שור would exclude אדם as well from תשלומין. This does not contradict the חיוב¹⁶ תשלומין of דין כפרה and not a דין of אדם which is a separate דין כופר.

¹¹ See 'Thinking it over'.

¹² דף ט"ב ד"ה מה

¹³ See גמרא בהנאה that first answer is necessary to explain the גמרא in הפרה but not for our חמור.

¹⁴ See מהר"ץ חיים whether a מת נכרי (and an עבד) is מותר בהנאה.

¹⁵ See footnote # 11.

¹⁶ See אמ"ה.